

BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNDE (BİLSEM) KARŞILAŞILAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Doç. Dr. Hakan SARI

Konya NEÜ Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü Başkanı. Email: hakansari@gmail.com

Arş. Gör. Kürşat ÖĞÜLMÜŞ

Konya NEÜ Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü Araştırma Görevlisi. Email: kursatogulmus@hotmail.com

ÖZET

Bilim ve Sanat Merkezleri; zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve uzmanlarca IQ puanı 130 ve üzerinde olan öğrencilerin belirlenerek bu öğrencilerin okul saatleri dışında farklı faaliyetlere katılabildikleri yerlerdir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012). Ülkemizde 67 farklı yerde Bilim Sanat Merkezi'nin (BİLSEM) kurulu olmasına rağmen işlevsel olarak sorumluluklarını yerine getiremedikleri gözlenmektedir. Dolayısıyla, bu araştırmanın amacı, BİLSEM'lerde karşılaşılan sorunların öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesidir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden 'Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği' kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde ise "İçerik Analizi" yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2012 yılı Haziran ayında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde gerçekleştirilen I. Ulusal Çocuk Kongresi'ne katılımcı olarak gelen 31 öğretmen ve 65 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda Bilim Sanat Merkezlerinde acil çözüm bekleyen sorunlar olduğu belirlenmiş ve bu sorunların çözümüne yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir.

Kelimeler: Bilim ve Sanat Merkezi, Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi, BİLSEM'lerde Görev Yapan Öğretmenler

---

* 2012 yılında Trabzon'da düzenlenen 22. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulan 'Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) Karşılaşılan Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi' adlı sözlü bildiri temelinde hazırlanmıştır.

EVALUATION OF THE PROBLEMS FACED BY TEACHERS AND STUDENTS IN SCIENCE AND ART CENTERS*

ABSTRACT

Science and Art Centers (BILSEM) are the places in which students who have IQ score above 130 and high level of performance in leadership, intelligence capacity, creativity, art or specific academic areas than their peers are educated outside the school time (Special Education Legislation, 2012). Although there are 67 centers in Turkey their responsibilities of facilitating are not carried out properly. Therefore, the purpose of this research is the evaluation of problems faced by teachers and students in Science and Art Centers. Semi-structured interview technique was used in this study which is one of the qualitative research methods. The study group was composed of 31 teachers and 65 students who took part in in the National Children's Congress held in the University of Necmettin Erbakan, Ahmet Keleşoğlu Education Faculty in June of 2012 in Konya. According to the evaluation results of the research; some urgent problems were determined to be solved in Science and Art Centers and some suggestions for the solution of these problems were developed.

Keywords: Science and Art Center, Training of Gifted Children, Teachers Working in Science and Art Centers

I. GİRİŞ

İlgili alanyazını incelendiğinde özel yetenekli bireylerle ilgili farklı tanımlamaların olduğu görülmektedir. Bilim Sanat Merkezi yönergesinde (2010) zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde başarı gösterdiği alan ve konu uzmanlarınca belirlenen çocuklar şeklinde tanımlanırken, Stenberg ve Zhang (1995) tarafından üstün genel zihin yeteneği, özel akademik yetenek, yaratıcı ve üretici düşünme yeteneği, liderlik yeteneği, sözel ve beceri gerektiren iş yeteneği ve psiko-motor yetenek alanlarından herhangi birinde ya da birkaçında başarı gösteren kişiler olarak tanımlamaktadırlar. Tereci, Aydın ve Orbay'a (2008) göre gelişmiş ülkelerde toplum içerisinde önemli bir yere sahip olan üstün yetenekli bireyler; ülkelerinin siyasi, ekonomik, askeri ve teknolojik alanları başta olmak üzere pek çok sahada gelişmelerinin odak noktasındadır. Sarı'ya (2003) göre günümüz dünyasında gelişen teknoloji ile önemi gittikçe artan beyin gücü kavramı ülkelerin özel yetenekli bireylere verdiği önemi de artırmaktadır. Bu bireyleri son yıllarda tanılama ve eğitme çabaları oldukça hız kazanmıştır. Okur ve Özsoy'a (2013) göre ülkemizin birçok yönden geleceğine yön verecek olanların özel yetenekli öğrencilerin içinden çıkması oldukça olasıdır. Dolayısıyla bu öğrenciler, ülkemiz için oldukça büyük öneme sahiptir.

Üstün yetenekli oldukları kabul edilen öğrenciler Türkiye’de eğitimlerini 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 3797 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, 4306 Sayılı Kanun, 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne dayanılarak hazırlanan yönerge doğrultusunda açılan Bilim Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) sürdürmektedirler (MEB, 2010). Bu kurumlar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki özel yetenekli bireylerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak üzere açılan özel eğitim kurumlarıdır (Sıcak ve Akkaş, 2013). Özel yetenekli öğrenciler örgün eğitim kurumlarında eğitimlerine devam etmekte, örgün eğitimin dışında kalan zamanlarda Bilim ve Sanat Merkezleri’nden destek eğitimi almaktadır (MEB, 2014).

Türkiye’de ilk ve orta öğretimdeki özel yetenekli çocuk sayısı yaklaşık dört yüz bindir. Altmış yedi BİLSEM’den yaklaşık sekiz bin çocuk yararlanmaktadır. Çocuklar ilköğretim 3. sınıftan sonra BİLSEM’e kabul edilmektedir. Bilim ve Sanat Merkezleri, Millî Eğitim Bakanlığı’nın Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir. BİLSEM’lerde eğitim fırsatı, öğrencilere iki aşamalı bir zekâ testi uygulandıktan sonra başarılı olmaları halinde verilmektedir. Test sonucu özel yetenekli olarak belirlenen öğrenciler bakanlık onayından sonra Bilim ve Sanat Merkezlerine kayıt hakkı kazanmaktadır. Öğrenciler örgün eğitim dışına çıkana kadar, bu kurumlara devam ederler. Bu süreç zarfında öğrencilere yetenekleri doğrultusunda eğitim verilmektedir (MEB, 2007). Merkezlerin yapısı, uyguladığı etkinlikler ve çalışma usulleri diğer eğitim kurumlarından farklı olabilmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin normal sınıflarda sunulan geleneksel eğitim anlayışının ötesinde farklı öğrenme ihtiyaçları vardır. Bu öğrencilerde var olan yeteneklerin doğası, farklılaştırılmış öğrenme deneyimlerini ve potansiyellerini en üst seviyeye çıkartacak fırsatları gerektirir. Öğretmenler onların bireysel ihtiyaçlarını karşılama hızını ayarlarken öğrencilerin deneyimlerinin derinliğinin ve kalitesinin de geliştirilmesi gerekir (MEB, 2014).

BİLSEM’lere öğretmen alımları Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2007 yılında yayınlanan bir kılavuza göre yapılmaktadır. Kılavuza göre BİLSEM’lerde görev yapmak isteyen öğretmenler belirli şartları yerine getirmek zorundadır. Ön eleme sürecinde; yüksek lisans, doktora, ALES puanı, makale yazma, bildiri sunma, kitap yazma, diploma notu gibi kriterler dikkate alınmaktadır. Ön eleme sürecinden geçen adaylar 2 haftalık eğitim sürecine alınmaktadır. Eğitim sürecini başarıyla tamamlayan adaylar yapılan değerlendirme sınavına göre proje hazırlama sürecine alınmakta ve son olarak Ankara’da Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nde yapılan mülakatla seçilmektedirler (MEB, 2007).

Özel yetenekli öğrencilerin eğitim aldıkları Bilim Sanat Merkezleri ülkemizin geleceği açısından çok önemli bir görevi yerine getirmelerine karşın birçok sorunu da içerisinde taşımaktadır. BİLSEM’lerde görev yapan öğretmenler ve eğitimlerine devam eden öğrenciler bu sorunlarla sürekli olarak karşılaşabilmektedirler. Ancak bu sorunların neler olduğuna yönelik yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla, bu araştırmanın amaçları 1) bu sorunların ne olduğunu öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından ortaya çıkarmak ve 2) bu alanda yapılacak ileri araştırmalara ışık tutmaktır.

II. YÖNTEM

Bu bölümde bu araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizleri ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

II. 1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği’ ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmada amaç, örnekleme daha kapsamlı incelemektir. Nitel araştırma desenleri genellikle esnek ve dinamiktir. Tümevarım mantığına göre araştırmanın ilk aşamasında çıkan bir durum, araştırmanın sonraki aşamalarını etkileyebilmektedir. (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Nitel araştırmalarda temel özellik, görüşülen kişilerin bakış açılarını belirlemektir. Bu nedenle, katılımcıların duygu ve düşüncelerini anlayarak daha derin bilgi edinmek esastır (Kuş, 2009). Dolayısıyla, öğretmen ve öğrencilerin düşünce ve görüşlerini belirlemek için bu araştırmada bu yöntem kullanılmıştır.

II. 2. Veri Toplama Araçları

Alan yazını tamamladıktan sonra araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Formlar hazırlanırken 5 alan uzmanının görüşü alınmıştır. Araştırma formu Konya BİLSEM’de görev yapan 3 öğretmen ve üç öğrenciye uygulanmış ve alınan geribildirimler ışığında hem öğretmen hem öğrenci görüşme formları yeniden düzenlenerek gerçek araştırma için veri toplama araçları hazırlanmıştır. Pilot çalışmada elde edilen veriler gerçek araştırma bulgusu olarak kullanılmamıştır. Öğretmen görüşme formunda; on bir adet açık uçlu soru bulunmaktadır. İlk on soruda sorular hedefe yönelik olarak belirli konularda öğretmen görüşlerini elde etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Ön uygulamada elde edilen geri bildirimler sonucunda yönetsel açıdan karşılaşılan güçlüklerin neler olduğu maddesi eklenmiş, uzman görüşlerinden elde edilen geri bildirimlerle de iki maddede 1) ‘BİLSEM’lerde öğretmen istihdamı açısından karşılaştığınız sorunlar nelerdir?’ sorusu karşılaşılan güçlükleri de tespit etmek amacıyla ‘BİLSEM’lerde karşılaştığınız sorunlar/güçlükler nelerdir?’ şeklinde, 2) ‘Programın uygulanması açısından karşılaştığınız güçlükler/sorunlar nelerdir?’ sorusu da daha iyi anlaşılması için ‘Programın uygulanması açısından (yöntem/teknikler, ölçme değerlendirme, bireysel programın belirlenmesi) karşılaştığınız güçlükler/sorunlar nelerdir?’ şeklinde değiştirilmiştir. Öğrenci görüşme formu ise dört açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Öğrenci görüşme formunda ilk üç soruda yönetsel açıdan, koordinasyonun sağlanması ve akranlarıyla olan ilişkileri açısından karşılaştıkları güçlükler ve sorunlar sorulmuş son soruda ise öğretmen görüşme formunda olduğu gibi ilk üç soru haricinde karşılaştıkları güçlükler ve sorunları tespit etmek amaçlanmıştır. Yapılan ön uygulama ve uzman geri bildirimleri neticesinde öğrenci görüşme formunda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

II. 3. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın katılımcıları Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi öncülüğünde düzenlenen 1.Ulusal Çocuk Kongresi'ne (Haziran, 2012) davet edilen öğretmen ve öğrencilerden oluşmaktadır. Gelen öğretmen ve öğrencilerden izin alınarak bu araştırma için çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmaya katılanlara araştırmanın amacı açıklanmıştır. Araştırma için geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmaya katılmak istediğini sözel olarak ifade eden katılımcılara uygulanmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Cinsiyet		f	%
	Kız	Erkek		
3		1	1	2
4	3	2	5	8
5	2	5	7	11
6	7	4	11	17
7	6	3	9	14
8	2	2	4	6
9	8	2	10	15
10	5	7	12	18
11	5	1	6	9
Toplam	38	27	65	100

Araştırmaya katılan öğrenciler sınıf düzeylerine göre incelediğinde en fazla katılımın 10. sınıf düzeyinde (12: %18), en az katılımın ise 3. sınıf düzeyinde (1: %2) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerle İlgili Frekans Dağılımları

	Cinsiyet		f	%
	Erkek	Kadın		
Danışman Öğretmen	6	15	21	58
Katılımcı Öğretmen	7	3	10	42
Toplam	13	18	31	100

Araştırmaya katılan öğretmenleri incelediğimizde (21: %58)'inin danışman öğretmen (10: %42)'unun ise katılımcı öğretmen olduğunu, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin sayısının (18) erkek öğretmenlerin sayısından (13) fazla olduğu görülmektedir.

II.4. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan verilerin çözümlemesi (transkriptleri) yapılmış ve sonra tek tek ve satır satır kodlanmıştır. Kodlanan satırlar ‘İçerik Analizi’ tekniği yardımıyla analiz edilmiştir. Bu teknikle satırlar tek tek okunmuş ve araştırmanın amacına uygun olarak geçen kelimeler ve deyimler transkriptlerin sağında yer alan boşluklara not edilmiş ve bu notlar tek tek incelenerek ‘Bulgular’ bölümündeki gibi temalar oluşturulmuştur.

III. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan veriler analiz edilerek elde edilen veriler iki ayrı başlık altında sunulmuştur.

III. 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerden Elde Edilen Bulgular

BİLSEM’lerde görev yapan öğretmenlere uygulanan görüşme formlarından elde edilen bulgulara göre sorun yaşadıkları alanlar sırasıyla aşağıda verilmektedir.

III. 1. 2. Kaynak ve Materyal Yetersizliği

Öğretmenler en çok (25: %80) üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde kullanılan zenginleştirme yönteminin kaynak ve materyal yetersizliği nedeniyle öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini karşılamakta yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler mevcut materyallerle öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda eğitim veremediklerini, hatta bazı materyal ihtiyaçlarını karşılamak için ailelerden destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerinden bazıları kendi ifadeleriyle kesitler halinde aşağıda sunulmaktadır:

‘Materyaller için maddi yönden yetersiz kalınmakta ailelerden yardım istemekteyiz. Mevcut materyaller ile eğitim öğretim faaliyetlerinde aksaklıklar olmaktadır’ (Ö 28).

‘Elimizdeki materyallerle öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlayamıyorum. İhtiyaçları karşılamada yetersiz kalıyor’ (Ö 4).

III. 1. 3. Öğretmenlerin Kaygı Düzeyleri

Sorunları tespit etmeye yönelik olarak en çok (24: %77) kodlanan ikinci görüş ise görevlendirme olarak çalışan öğretmenlerin geçici oldukları için kaygı düzeylerinin yüksek olmasıdır. Ayrıca bazı öğretmenler geçici görevlendirme olarak çalıştıkları için okulu sahiplenemediklerini ifade etmektedirler. Kendi ifadelerinden bazı kesitler aşağıda sunulmaktadır:

‘Kadro yetersiz, her yıl yenilenen ücretli öğretmenlerin BİLSEM’lerde ne yapılmak istendiğine dair bir fikri ve bilgisi ayrıca yeteneği yok. Ayrıca geçici olduklarını bildikleri için BİLSEM’i sahiplenmiyorlar. Tek düşündükleri şey görevlendirme süreleri bitince ne olacağı’ (Ö 8).

'Görevlendirme olarak çalışan öğretmenlerin kuruma vakıf olmamasından dolayı verimli değiller. Geçici oldukları ve gideceklerini bildikleri için kurumun gelişmesine yönelik katkıda bulunmuyorlar ve bu tarz görevleri angarya olarak görüyorlar. Görevlendirme öğretmen çalışmaması gerektiğini düşünüyorum' (Ö 19).

III. 1. 4. BİLSEM'lerde Görev Yapan Öğretmen Sayısı

En çok kodlanan maddelerden bir diğeri ise BİLSEM'lere atanan öğretmenlerin nicel olarak çok yetersiz olmasıdır (23: %74). Genellikle bu kurumlarda öğretmenler görevlendirme yoluyla istihdam edildiği için bazen kadrolu öğretmen sayısının görevlendirme öğretmen sayısının altına bile düşebildiği öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Öğretmenlerin kendi görüşlerinden bazı kesitler şu şekildedir:

'Geçici görevlendirmelerin iptal edilerek ihtiyaç duyulan alanlarda kadrolu öğretmen atanmalarının yapılması gerekmektedir. Geçici görevlendirmeler BİLSEM'lerin kuruluş amacıyla çelişmektedir' (Ö 9).

'Maalesef kurumdaki kadrolu öğretmen sayısı görevlendirme öğretmen sayısından daha az' (Ö 18).

III. 1. 5. Tanılama ve Değerlendirmede Kullanılan Ölçme Araçları

Öğretmenler tanılama ve değerlendirme kullanılan ölçme araçlarının sınırlı düzeyde ve yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. (22: %71). Hatta bazı öğretmenler uygulanan bazı testlerin kolayca elde edilebildiği için güvenilirliğinin kalmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Aşağıda konuya ilişkin bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

'Gerek TKT ve WISC-R gerek bu yıl yapılan grup tarama testinin aşırı şekilde ulaşılabilir' (Ö 12).

'Sınav soruları değişmeli WISC-R sorularının güvenilirliğinin kalmadığını düşünüyorum. Sorulara çok rahat bir şekilde ulaşılabilirdi söyleniyor' (Ö 2).

'TKT veya benzeri testlerin öğrenci belirlemede nitelikli olduğunu sanmıyorum. TKT' yi geçemeyen ama zekâ puanı 148 olan öğrenciler mevcut' (Ö 17).

III. 1. 6. Diğer Maddeler

Öğretmenler tarafından sorun olarak görülen ve kodlanan diğer maddelerde ise öğrencilerin BİLSEM'lere düzenli devam etmesinde güçlüklerin olduğu (20: %65), idarecilerin yönetsel açıdan yetersiz olduğu (18: %58), yönetmeliğin olmadığı (12: %38), öğrencilere yönelik sosyal aktivitelerin yetersiz olduğu (9: %29), psiko-motor temelli yeteneklerin geliştirilmesinde yetersizlikler olduğu (9: %29) görülmektedir.

III. 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen bulgular sırasıyla sunulmaktadır.

III. 2. 1. Zamanlama

Öğrencilerden elde edilen bulgulara göre BİLSEM’de eğitim alan özel yetenekli çocukların en çok (20: %31) karşılaştıkları sorunların başında zamanlama konusunda problem yaşamaları yer almaktadır. Öğrenciler mesafe uzun olduğu için zamanın çoğunun yolda geçtiğini dolayısıyla bazı dersleri kaçırdıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri kendi ifadeleriyle şu şekildedir:

‘Servisimiz zaman zaman geç geliyor bu nedenle ilk saatlerdeki derslerin yarısını işliyor veya hiç işleyemiyoruz’ (ö 6).

‘Okuldan BİLSEM’e gidişimiz uzun sürdüğü için BİLSEM’deki ilk dersimize yetişemiyoruz’ (ö 7).

‘BİLSEM’de zaman sorunu yaşıyorum okul dört buçukta bitiyor bilsen beşte başlıyor. BİLSEM’e devam ettiğim günlerde okulum geç bittiği için ilk dersi kaçıyorum’ (ö 42).

III. 2. 2. Akran Uyumu

BİLSEM’de eğitim alan öğrencilerin sorun yaşadıklarını belirterek kodladıkları en büyük ikinci sorun ise akranlarıyla uyum problemi yaşamalarıdır (21: %32). Öğrenciler örgün eğitim aldıkları okullarda arkadaş bulamadıklarını, dışlandıklarını ve iletişim kurmakta güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kendi ifadelerinden bazı kesitler aşağıda verilmektedir:

‘Bazı arkadaşlarım beni anlamıyor ben kitap okumak istediğimde bunu engellemeye çalışıyorlar’ (ö 12).

‘Bazen arkadaşlarımın beni anlamadığını düşünüyorum’ (ö 20).

‘Arkadaşlarımın bazıları benden daha az şey bildiği için konuşurken zevk almıyorum ve bildiğim şeyleri söylediğimde sanki onları ezmeye çalışıyormuşum gibi oluyor’ (ö 21).

‘Aşağılanma, hakaret, dışlanma, iftira’ (ö 43).

‘Arkadaş bulmakta zorluk çekiyorum’ (ö 55).

‘Akranlarım çok farklı şeyler düşünürken ben başka şeyler düşünüyorum. Mesela saçım iyimi kıyafetim odlumu gibi şeyleri düşünüyorlar’ (ö 64).

III. 2. 3. Programlar

Öğrenciler programlarının aşırı derece yoğun olmasından kaynaklı sorun yaşadıklarını ifade etmektedirler (8: %12). Bazı öğrenciler ödevlerinin yoğunluğu nedeniyle ders programının takibinde güçlükler yaşadıklarını ifade etmektedirler. Programla ilgili yaşadıkları sorunlardan bazıları kendi ifadeleriyle şu şekildedir:

'Eve geç gelmek ve yorgunluk. Ödevler nedeniyle kendi okulumla koordinasyon sağlayamıyorum' (ö 8).

'Yetişmekte güçlük çekiyorum. Sınavlardan dolayı bazen BİLSEM'e zaman ayıramıyorum' (ö 42).

IV. TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular incelendiğinde zenginleştirme modelinin kaynak ve materyal yetersizliği sebebiyle tam olarak gerçekleştirilemediği belirlenmiştir. Öğrenme-öğretme süreçleri ile özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik yapılan araştırmalarda bireysel farklılıkları dikkate alan, laboratuvar ve sınıf etkinliklerinde birebir ve grup çalışmalarına yer veren yöntemleri ön plana çıktığı görülmektedir. Özel yetenekli öğrenciler için teori ve araştırmaya dayalı öğretim yöntemleri ve belli öğrenci kazanımlarını elde etmek için kanıta dayalı öğretim stratejileri (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, sorgulayıcı araştırma) kullanılmalıdır (MEB, 2014). Bu durumla ilgili olarak Sarı (2003) özel yetenekli çocukların eğitiminde en uygun eğitim modelinin seçilmesi ve tam olarak uygulanabilmesinin son derece önemli olduğunu ifade etmektedir.

BİLSEM'lerde görev yapan öğretmenlerin sayıca yetersiz oluşu, mevcut öğretmenlerin çoğunun ise görevlendirme olması verilen eğitimin niteliğini doğrudan etkileyebilecek başka bir bulgudur. Öğülmüş, Yıldırım ve Aslan (2013) geçici olarak istihdam edilen öğretmenlerin gelecek kaygısı yaşadıklarını ifade etmektedirler. Gökdere ve Çepni'ye (2003) göre geçici olarak çalışan öğretmenlerin, özel yetenekli çocukların eğitiminde kullanılacak etkin öğretim yöntemleri ve öğretim materyalleri hazırlama konusundaki eksiklikleri BİLSEM'lerin başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim Coşkun, Özel, İnan, Demir, Yüksel, Köksal ve Öner'e (2009) göre bu kurumlarda verilen eğitimin yeterlilik ve etkinliğini belirleyen baş etmen öğretmendir. Bu kurumlara yapılacak yatırımlar yeterli donanımına sahip öğretmenler olmadan bir anlam ifade etmemektedir.

BİLSEM'lere alınacak öğrencilerin tanılama ve değerlendirilmesinde kullanılan psikolojik ölçme araçlarının sınırlı düzeyde olduğu bulgusundan hareketle öğrencilerin erken tanılanmasının önünde bazı sınırlılıkların olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda Sarı (2013) özel yetenekli çocukların üstün performansından yararlanmak için onların erken tanılanması, toplumdaki uzaklaştırmadan çok yönlü gelişimlerine uygun düşen eğitim ortamının erken yaşlarda hazırlanmasının son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Önem sırasına göre öğretmen görüşlerine göre elde edilen diğer bulgulara göre öğrencilerin devam sorunu, yöneticilerin idari açıdan yetersiz oluşu, yönetmeliğin olmayışı, sosyal aktivitelerin yetersiz oluşu ve psiko-motor becerilerin geliştirilmesinde yetersizlikler gibi sorunların tespit edildiği görülmektedir. Bu sorunlardan yola çıkarak bu kurumlara gereken önemin verilmediği ve ihmal edildiği söylenebilir. Gökdere ve Çepni (2003) ülkemizde özel yeteneklilerin eğitimi alanında yapılan çalışmaların oldukça yeni olduğu için birçok problemler yaşandığını belirtmektedir. Kaya'ya (2013) göre özel yetenekli bireylerin eğitiminde kalitenin artırılması için BİLSEM'lerde yaşanan sorunların acilen giderilmesi gerekmektedir.

Öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulara göre BİLSEM'ler de eğitim alan öğrencilerin zamanlama konusunda sıkıntı yaşadıkları bu durumun ise devam ettikleri örgün eğitim kurumlarıyla BİLSEM'ler arasındaki koordinasyonu sağlayamadıklarından kaynaklandığı ifade edilebilir. Öğrencilerin normal eğitim aldıkları okullarda akranlarıyla uyum problemi yaşamları ise akranlarından farklı gelişim özelliklerine sahip olmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Üzeyir ve Yaman (2010) üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar akranlarına göre farklı duygusal özellikler sergiledikleri için yaşadıkları çevre tarafından bu farklılıkların kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Gür'e (2011) göre kendisini destekleyen arkadaşlara sahip olan çocuklar karşılaştığı her türlü problemi daha kolay aşabilmektedirler. Olszewski-Kubilius ve Thomson (2014) yaptığı çalışmada özel yetenekli bireylere sağlanan şefkat, destek ve saygı ortamının bu bireylerin beceri, yeterlik ve akran ilişkilerinin gelişimi açısından önemli olduğunu belirlemişlerdir. Öğrenci görüşlerinden elde edilen başka bir bulguya göre, öğrencilerin uygulan programın yoğunluğundan yakındıkları görülmektedir. Bu durumun BİLSEM'lerde verilen eğitimin örgün eğitimle eş zamanlı olarak yürütülmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Konuyla ilgili olarak Vogl ve Preckel (2014) yaptığı bir çalışmada özel yetenekli çocukların yetenek ve zekâlarına göre uyarlanmış ortamlarda sosyal yönden daha iyi ilişkiler kurdukları ve okula daha fazla ilgi gösterdiklerini belirlemişlerdir. Sonuç olarak, belirlenen sorunların çözümüne yönelik olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. BİLSEM'lerde mevcut donanım ve materyallerin eğitim programlarına ve zenginleştirme yöntemine uygun hale getirilerek yetersizliklerin giderilmesi,
2. BİLSEM'lerdeki öğretmen yetersizliklerinin giderilerek kadroların zenginleştirilmesi,
3. Tanılama ve değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarının zenginleştirilmesi amacıyla ivedi bir şekilde milli zekâ ve milli yetenek testlerinin geliştirilmesi,
4. Tanılama ve değerlendirme sürecindeki kaygıları ortadan kaldıracak düzenlemelerin yapılması,
5. Öğrencilerin BİLSEM'lere devam etmesinde ulaşım ile ilgili yaşanan sorunların/güçlüklerin çözülmesi,
6. BİLSEM'lere çok aşamalı bir seçim sürecinden geçirilerek seçilen yönetsel açıdan donanımlı ve belirli yeterliliklere sahip olan yöneticiler atanmalıdır.
7. BİLSEM'lere yönelik kapsamlı ve belirsizlikleri ortadan kaldıran kapsamlı bir yönetmelik çıkarılmalı,
8. BİLSEM'lerde öğrencilerin sosyal yönden ihtiyaçlarını karşılayacak aktivitelere yer verilmeli,
9. BİLSEM'deki öğrencilerin akranlarla uyum problemlerini çözmede alanında uzman profesyonellerce gereken destek sağlanmalı,

10. Programların daha bireysel hale getirilerek uygulanması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Coşkun, Ö., Özel, O., İnan, R., Demir, A., Yüksel, D., Köksal, M.K. ve Öner, N. (2009). Dünya, Üstün Yeteneklilerin Öğretmenlerini Nasıl Yetiştiriyor? Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar, 25–27 Mart, Eskişehir.

Gökdere, M. ve Çepni, S. (2003). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Fen Öğretmenlerinin Eğitimine Yönelik Bir Model Önerisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(3), 18, 147-156.

Gür, Ç. (2011). Üstün Yetenekli Çocukların Karşılaştığı Sosyal ve Duygusal Problemler ve Bu Problemlerin Çözümüne İlişkin Öneriler: Arkadaş Edinme Sorunu, Alay Edilme, Anksiyete-Endişeler ve Aşırı Mükemmeliyetçilik Üzerine Bir Çalışma. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27–29 April, 2011, Antalya, Turkey.

Kaya, N. G. (2013). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi ve BİLSEM'ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 115-122.

Kuş, E. (2009). Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Millî Eğitim Bakanlığı Bilim Sanat Merkezi Yönergesi (2012). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html (Erişim Tarihi: 29.04.2014).

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Çerçeve Eğitim Programı Taslağı, (2014). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_01/27021830_ereveprogramtasla.pdf (Erişim Tarihi: 29.04.2014).

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, (2012). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html (Erişim Tarihi:28.04.2014).

Millî Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğretmen Başvuru ve Atama Kılavuzu, 2010–1.

Millî Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Tebliğler Dergisi, Şubat, 2007/2593.

Okur, A., ve Özsoy, Y. (2013). Üstün Zekâlı Öğrencilerin Türkçe Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bartın Bilssem Örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 254-264.

Olszewski-Kubilius, P., Lee, S. Y., ve Thomson, D. (2014). Family Environment and Social Development in Gifted Students. *Gifted Child Quarterly*, 0016986214526430.

Öğülmüş, K., Yıldırım, N. ve Aslan, G. (2013). Analysis of the Issues Faced by the Substitute Teachers and an Evaluation of the Practice of Substitute Teaching from the Perspective of School Administrators. *Elementary Education Online*, 12(4), 1086-1099.

Sarı, H. (2003). Eğitime Yeni Bakışlar. Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimlerinde Uygulanabilecek Modeller. Nisan 2003 (1. Baskı), 59, Ankara, Mikro Yayıncılık.

Sarı, H. (2013). Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Gördüğü Bilim ve Sanat Merkezleri için Öneriler-Editöre Mektup. *Journal of Gifted Education Research*, 1(2), 146-149.

Sıcak, A., ve Akkaş, E. (2013). Üstün Yetenekli Öğrenciler için Bilim ve Sanat Merkezlerine (BİLSEM) Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Journal of Gifted Education Research*, 1(2), 136-145.

Stenberg, R.J. ve Zhang, L. (1995). ‘What do We Mean by Giftedness? A Pentagona Implicit Theory. *Gifted Child Quarterly*, 39, 88–94.

Tereci, H., Aydın, M., ve Orbay, M. (2008). Bilim ve Sanat Merkezlerine Devam Eden Öğrencilerin Fen Tutumlarının İncelenmesi: Amasya Bilsem Örneği. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuklar Kongresi, 16-17 Mayıs 2008, Ankara

Üzeyir, U. ve Yaman, Y. (2010). Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocuklar ve İletişim. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 28 (Temmuz 2010/II), 213–223.

Vogl, K. ve Preckel, F. (2014). Full-Time Ability Grouping of Gifted Students Impacts on Social Self-Concept and School-Related Attitudes. *Gifted Child Quarterly*, 58(1), 51-68.